

(անկատար տառադարձութեան արդիւնք), գոնէ կենդանի լեզուներուն մէջն էլ ըստ յարեթական հնչիւնաբանութեան պատմութեան՝ ներկայանում է օրինակոր, պատահող փաստ, որի մասին ի մէջ այլոց վկայում է նաեւ *dam-խօսքի* վրացերէն *da* (< *dam-*) ձեւը «բոյր» իմաստի համար:

Վիեննա, 16 Փետր. 1920:

Ն. ՄԱՌ

«ՃՆՃՂՈՒԿ»,

«Հանդէս» 1921, էջ 83 մեծ բաւարարութեամբ կարգացի Prof. Dr. F. Kraelitzի յօդուածը ճշդաւորութեամբ մասին: Հեղինակը լիովին իրաւունք ունի պնդելու, ինչ որ նա պնդում է. բառս տաճկերէնում օտարամուտ է, բայց հայերէնից թէ ուրիշ լեզուից, այդ արդէն ուրիշ հարց է: Հայ ճշդաւորութեամբ ծագում ունի, բնիկ հայերէն բառ է, հայերէնի յարեթական շերտի պատկանող, ուրեմն խօսք չէ կարող լինել նրա տաճկական ծագման մասին: Հայ. բառիս յարեթական ծագման մասին արդէն գրած եմ Яфетические элементы въ языкахъ Арменіи հետազոտութեան մէջ: Այն տեղ առաջ է բերուած նաեւ վրացերէն *tintraqa* (= ինտրա-կա), որ գուցէ աւելի հետաքրքրական է տաճկերէն ձեւը լուսարանելու համար. ի հարկէ բառս նշանակում է «Sperling», առ հասարակ փոքրիկ թռչուն, բայց իսկական, կամ աւելի ճիշդ ասած՝ նախնական նրա նշանակութիւնն այն է, ինչ որ է ուսերէնում крапивникъ, այս ինքն Zaunkönig, roitelet. Ինչպէս ուսերէնում այս փոքրիկ թռչունի անունն ածանցուած է крапива ելնէ բառից, նոյնպէս եւ վրացերէն *tintraqa* ածանցուած է *qintar* (< *tinfar*) ելնէ բառից: Թէպէտ բառս յարեթական՝ բայց բուն վրացերէն չէ, իւրացուած է յարեթական լեզուների որոշ խմբից. բայց սրա մասին արդէն գրած եմ, կրկնել չարժեք:

Պարիս, 13 Մարտ 1921:

Ն. ՄԱՌ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԶԵՆՍ», ԲԵՌԻՆ ՀՈԼՈՂՈՒՄԸ

Բնիկ հայերէն գունաւորուած «Արմաշտ» եւ «Որմաշտ» բառերուն քով դասական մատենագրութիւնը գործածած է նաեւ զուտ յունական «Զէն» բառը: Նման յոյն *Ζεὺς* եւ լատին *Iupiter* անուններուն՝ «Զէն» ալ հայերէնի մէջ ենթակայ եղած է անկանոն հոլովման մը, զոր կարելի էր կը համարիմ մատնանշել այստեղ. — «Եթէ այսպէս իցէ, որպէս առաքեալ ասէ, ապա անմահ Զէն», Ոսկեբ., Մեկն. Պաւլ. Ա, էջ 302 = *ἀθάνατος ὁ Ζεὺς*, «ուստի վճարիցիմք եւ հաստատիցեմք եթէ չէ Աստուած Զէն», անդ = *ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ὁ Ζεὺς*, «զհետեւի պատկերի» այսմիկ, որ կոչի Զէն, Վկայաբ. Գուրիայ եւ Շմոնի (հրաբ. Գ. Տէր-Մկրտչեան), էջ 66, տող 76. օրինակոր այս ուղղականի կողքին կայ «Դէն» ձեւով ուղղականը մըն ալ. այս անսովոր ձեւը սակայն կը կիրարկուի այն տեղ միայն, ուր Ոսկեբ. բառին թարգմանիչը կը դադրի յոյն յառաջադիր բնագրին քերականօրէն հետեւելէ, այսինքն՝ երբ յոյնին հայցական ձեւը ենթակայի կը վերածէ՝ այսպէս *τεθνῶσκει τὸν Δία εἰπόντες... τὸν Δία εἰπόντες τετελονησκει* հայցականները հայերէնի կը փոխուին՝ «չմեռաւ Դէն... զի ասն» թէ մեռաւ Դէն» ձեւերով, Ոսկեբ., անդ. էջ 302: Ուղղակի թարգմանչէն են հետեւեալ տողերը «ապա անմահ Զէն», զոր եւ Դէն կոչեն: Եւ հայերէն Արմաշտ, անդ. էջ 302, որուն դէմ, ինչպէս վերը յառաջ բերի, յոյն ունի միայն *ἀθάνατος ὁ Ζεὺς*. Գունաւորէն եւ լատիններէնի մէջ *Ζεὺς* եւ *Iupiter* ի հայցականները կը զարտուղին իրենց ուղղականէն փոխուելով *Δία* եւ *Iovem*, բայց հայերէնի մէջ, որովհետեւ եզակիի մէջ հայցականն ուղղականէ ունի տարբերութիւն չունի, «Զէն» կամ «Դէն» ի հայցականն ալ կը կ'ըլլայ՝ կոչելին զբառնաբան Դէն, Գործք. Առաք. ԺԴ, 11 = *ἐχάλουν τε τὸν Βαρνάβαν Δία*, «զոր եւ Դէն կոչեն», Ոսկեբ., անդ. էջ 302, որուն յունարէնը չկայ. «Եւ (չ)Զէն կուռ նզովեալ» խոստովանեցին, Վկայաբ. Գուրիայ եւ Շմոնի, էջ 64, տող 32. ՀԲ. Ու. Գր. տեղեկութիւն հաստատած մը յառաջ կը բերէ, ուր կայ «Դէն» երեւութապէս բնիկ յունական հայցական ձեւը՝ «է շերիմ ինչ ի կրետէ, զոր ասեն նոքա Դէն» զոր հայք Արամազդ կոչեն (Ա, էջ 625), այս հաստատածը սակայն, ինծի ծանօթ Ոսկեբ.